

Jon Horgen Friberg og Line Eldring

Polonia i Oslo 2010

Mobilitet, arbeid og levekår blant polakker
i hovedstaden

Arbeidsmigrasjon fra Øst- og Sentral-Europa etter 2004: Den største migrasjonsstrømmen til Norge noensinne

- Fri bevegelse, korte avstander, gode kommunikasjonsmuligheter gir muligheter for midlertidige, sirkulære, transnasjonale og "flytende" migrasjonsstrømmer
- Arbeidsmarkedet er den sentrale institusjon som både former og selv formes av migrasjonsstrømmer og migrantenes tilpasning i Norge. Enkelte bransjer har opplevd et "tilbudssjokk" etter 2004
- I Oslo jobber nesten alle menn innenfor bygg, mens flertallet av kvinner jobber med renhold. I begge bransjene har (til dels) nye nisjer og segmenter vokst fram i kjølvannet av økt migrasjon fra Øst-Europa

Polonia-undersøkelsene i 2006 og 2010

Survey om arbeids- og levekår blant polske migranter i Oslo gjennomført i 2006 (N=510) og i 2010 (N=504)

Vanskelig tilgjengelig målgruppe – ordinær utvalgstrekkning ikke mulig

Respondent Driven Sampling: Forventningsrette estimater for hele populasjonen!

1) snøballrekruttering, m/dobbelt incentivsystem

2) vekting basert på egenskaper ved nettverk og rekrutteringsstruktur

Større usikkerhet knyttet til estimatene enn vanlig utvalgsundersøkelser

Men sammenlikning med registerdata tyder på svært treffsikre estimater!

Ikke tidsseriedata – gir kun et "snapshot" av situasjonen for hele populasjonen på to ulike tidspunkter.

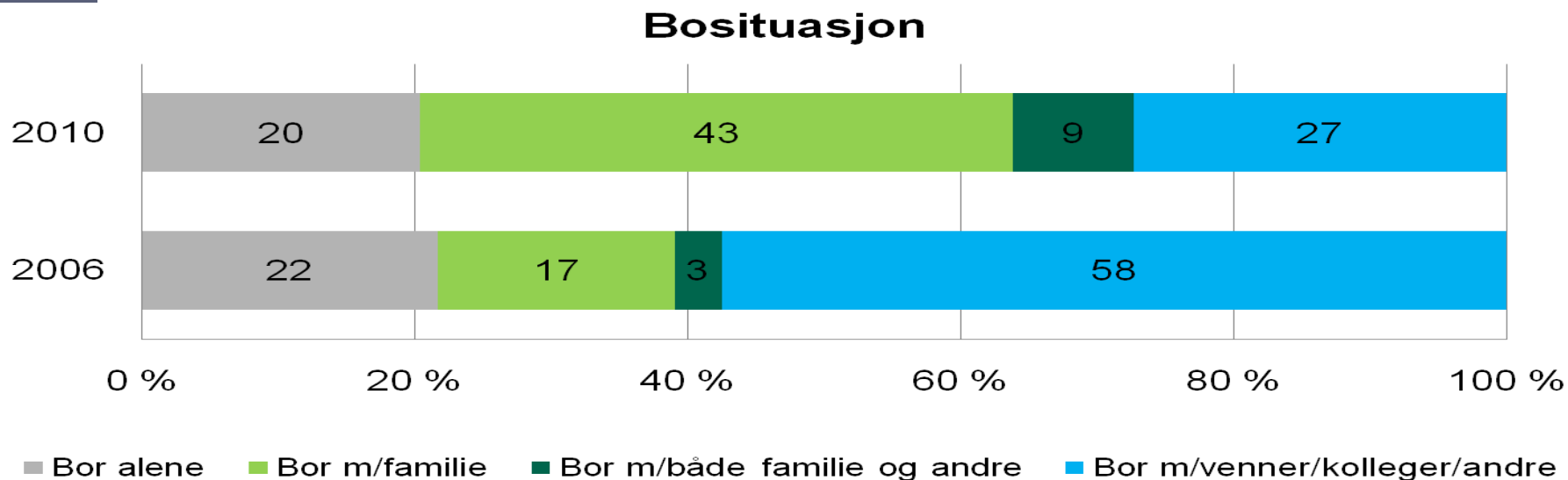
**Mobility and migrations
at the time of
transformation**

<http://mwm.gorny.edu.pl/>

Migrasjon og bosetting: Mot en mer etablert befolkning

- Hovedsakelig økonomisk motivert migrasjon. Men familieband og sosiale nettverk spiller nå en langt større rolle enn før. Migrasjonsstrømmer antar en egen selvforsterkende dynamikk
- Fra hovedsakelig menn på midlertidige arbeidsoppdrag, til en mer etablert befolkning bestående av menn, kvinner og familier
- Fortsatt relativt åpne framtidsplaner, men alt tyder på at i hvert fall en stor andel av polakkene har kommet for å bli

Byggebransjen – noen hovedtrekk

- Erfaren og kompetent gruppe arbeidstakere: gj.snitt 38 år, lang yrkeserfaring fra Polen (13 år i snitt) og etter hvert også i Norge (ca 3 år). De fleste har yrkesutdanning (49%) eller teknisk fagutdanning (29%) – resterende enten høyere utd. eller ufaglærte/allmenn videregående.

- Løse tilknytningsformer – kun et fåtall har ”ordinære” ansettelser

- Svart arbeid og mangel på kontrakter utbredt (3/10)

- Lite individuell mobilitet over tid. Atypiske jobber fungerer *ikke* som et springbrett inn i faste stillinger

- Jobber atskilt fra norske kolleger i egne polske arbeidslag og snakker ikke norsk

- Løs tilknytning → Hardt rammet av finanskrisa: svært mange var ledige på undersøkelsens tidspunkt

- Løs tilknytning og ulovlige arbeidsforhold gjør at mange arbeidsledige ikke får tilgang til dagpenger når de blir ledige

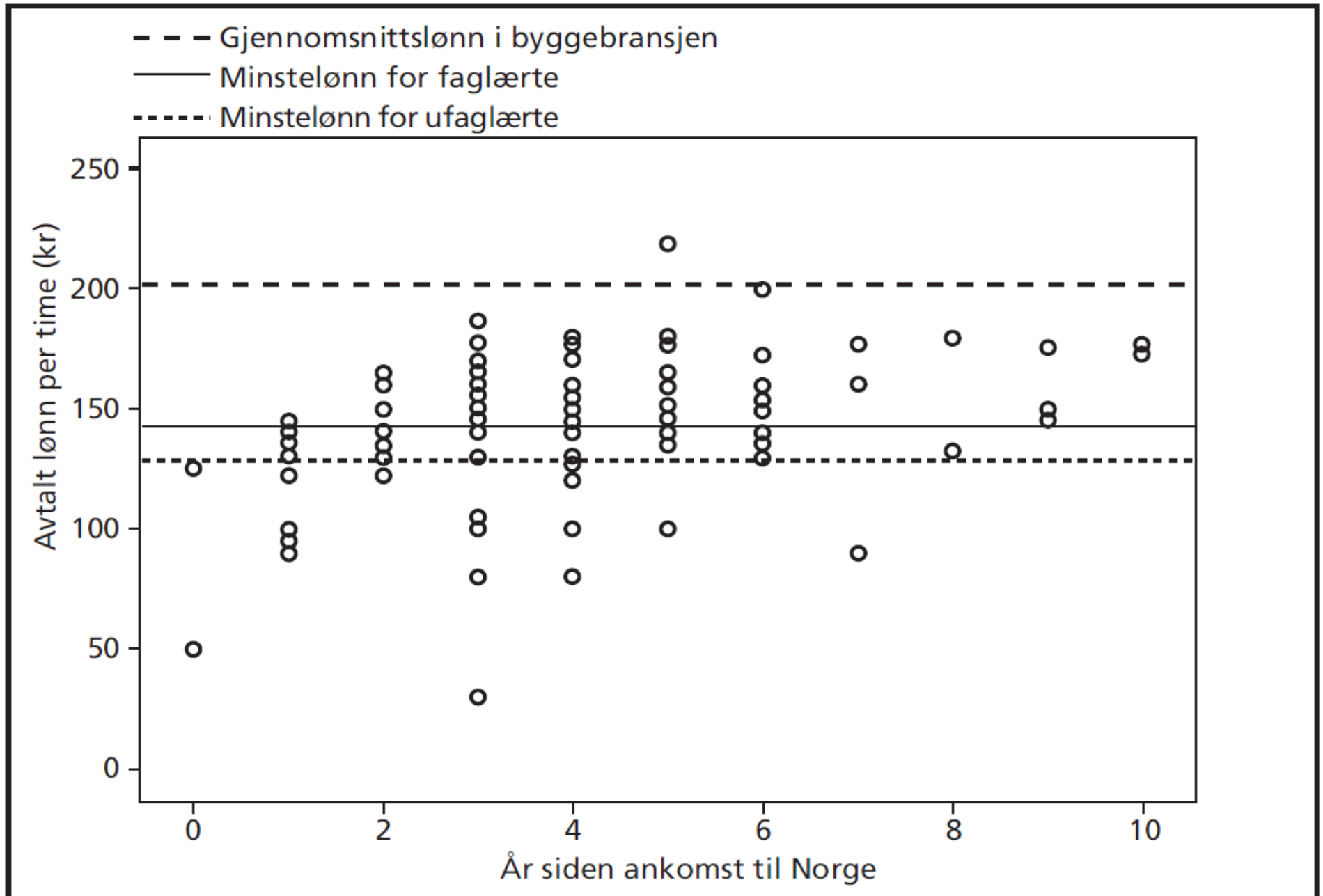
- 21 prosent er medlem av en fagforening. Blant de fast ansatte og ansatte i bemanningsbyråer er tallet på høyde med norske bygningsarbeidere

Fast ansatt norsk firma	19 %
Midlertidig ansatt	20 %
Bemanningsbyrå	22 %
Polsk underleverandører	26 %
Selvstendige	13 %

Lønn og arbeidsvilkår i bygg

- ”Alle” tjener mindre en bransjegjennomsnittet. I det svarte markedet tjener de ofte også under minstelønn.
- Mange har opplevd å bli ”snytt” for lønn (1/3) og måttet jobbe overtid uten betaling (2/3). Halvparten sier de ikke har fått HMS-opplæring
- Midlertidige oppdrag og lite stillingsvern gjør at mange står svakt i forhold til sine arbeidsgivere: noen regner med å miste jobben dersom de snakker med arbeidstilsynet (1/3) eller blir syke (1/5)
- Lange arbeidsdager mindre vanlig enn før – sannsynligvis et resultat av lavere ”trøkk” etter finanskrisa
- Ellers små endringer i hovedbildet siden 2006

Figur 5.1 Timelønn blant polske bygningsarbeidere i 2010 i Oslo, fordelt på antall år botid i Norge, sammenliknet med minstelønnsats og gjennomsnittslønn i bransjen.

	Gjennomsnittlig timelønn	Andel som tjener mindre enn 128,5 kr/t (minstetariff for ufaglærte i allmenngjøringsforskriften)
Fast ansatt i norsk firma	156 kr	0 %
Midlertidig ansatt i norsk firma	136 kr	23 %
Ansatt i utleiebyrå	150 kr	6 %
Ansatt hos utenlandsk underleverandør	127 kr	38 %
Selvstendige (timepris)	167 kr	34 %
Har skriftlig kontrakt og betaler skatt	155 kr	7 %
Har ikke kontrakt og betaler ikke skatt	102 kr	79 %
Total	146 kr	19 %

Tabell 5.4 Regresjonsmodell. Gjennomsnittlig timelønn for polske bygningsarbeidere (ekskl. selvstendige) i Oslo 2010. N=249.

Modell	B (kroner)	BETA	Sig.
Konstant	164		***
Kjenner ikke til allmenngjort minstelønn	3	.053	
Har ikke fagutdanning eller høyere utdanning	-10	-.140	
Har bodd i Norge i mindre enn 3 år	-9	-.168	
Ansatt i utleiebyrå	-9	-.142	
Jobber hovedsakelig i husholdsmarkedet	-18	-.277	***
Er midlertidig ansatt	-21	-.319	***
Jobber i polsk firma	-23	-.377	***
N	247		
Justert R ²	0.312		

Signifikansnivå: *: $p \leq 0.10$, **: $p \leq 0.05$, ***: $p \leq 0.01$

Avhengig variabel: Brutto timelønn før skatt

Konstantledd: Fast ansatt norsk firma, vet om minstelønn, fagutdannet eller høyere utdanning, bodd i Norge mer enn tre år

Renhold - hovedtrekk

Kvinner; litt yngre enn mennene; flere med høyere utdanning, få med bakgrunn fra renhold i Polen – overkvalifisering og mismatch. Kommer dels for å gjenforenes med sine menn og dels på egenhånd

2006: Polske kvinner hadde etablert seg på det private husholdsmarkedet:

- "Personlige" ansettelsesrelasjoner; mellommenn; svart arbeid; lav lønn; kraftig undersysselsetting; ingen sosial sikkerhet
- Overgangsordningene (m krav om full tids arbeid og norsk lønn) vanskeliggjorde formalisering

2010: En viss formalisering – flere i bedriftsmarkedet; flere har skriftlige kontrakter og betaler skatt (fra 15% til 44%)

- Der møter de mange av de samme utfordringene som menn i bygg; usikre, midlertidige jobber, svak forhandlingsposisjon, regelbrudd rot og svindel – men de er i hvert fall innenfor det lovlige arbeidslivet, med en viss beskyttelse

Ønsker seg over til andre yrker. Og en del klarer det.

	Gjennomsnittlig timelønn	Andel som tjener mindre enn 142,81 kr/t (tariffønn i henhold til renholdsoverenskomsten)
Utfører renhold kun i private hushold	118 kr	95 %
Utfører renhold i bedrifter	131 kr	55 %
Har ikke kontrakt og betaler ikke skatt	110 kr	99 %
Har skriftlig kontrakt og betaler skatt	140 kr	64 %
Total	122 kr	83 %

Andre bransjer enn bygg og renhold

Mangfoldig gruppe: Kvinner som jobber i barnehager, hotell, varehandel, eldreomsorg, helsevesen. Menn som jobber i verksted, lager, transport og industri.

Får i langt større grad ordinære faste ansettelser. Jobber oftere i norskspråklig arbeidsmiljø og har gjerne litt bedre språkferdigheter

Nesten ikke svart arbeid

Lavlønnsyrker – men "lønnsdumping" ikke vanlig

Konklusjoner

- Subjektive erfaringer: folk synes livet har blitt bedre etter at de kom til Norge!
- Men økende følelse av forskjellsbehandling og diskriminering
- Nyetablering av usikre og dårlig betalte jobbsegmenter – kombinert med lite mobilitet – gir grunn til bekymring
- Ulik dynamikk og ulike utfordringer i ulike bransjer
- Etablering av minstelønn: Fortsatt store utfordringer knyttet til regulering, kontroll og håndheving
- Bedre ordninger for språkopplæring og muligheter for godkjenning av utenlandsk utdanning kan gi økt mobilitet